Pogovor z Miho Čerinom, avtorjem knjige Ljubljansko Posavje v ljudski revoluciji

Miha Čerin, rojen leta 1917 na Ježici pri Ljubljani, ki je za letošnji praznik Ljubljane, 9. maj, dobil najvišje priznanje mesta heroja, zlato plaketo ilegalca, je avtor druge knjige o nedavni preteklosti naše občine, tistega dela, ki je spadal v predvojno občino Ježica in ki mu domačini pravijo tudi Ljubljansko Posavje. Miho, ki je kljub visokim letom v krajevni

skupnosti Stadion predsednik Združenja borcev NOV, v občini član občinskega odbora ZZB NOV, v mestu pa član ljubljanskega medvojnega aktiva OF, smo zaprosili, da nam ob izidu te pomembne knjige pove nekaj besed o tem, kako je nastala in kaj vse je zajela.

»Najprej želim povedati, je rekel Miha Čerin, da je bilo v obrazložitvi predloga, da se mi podeli zlato plaketo ilegalca nekaj napak in da je novinar J. K. ki je napravil povzetek obrazložitve za prejšnjo številko Zbora občanov, povzel tudi te napake. Pri organizaciji ustanovnega sestanka OF na Ježici (na Posavju) leta 1941 nisem sodeloval. Ta *sestanek so organizirali člani* vojnega komiteja rajona Ježice v katerem so bili Ivan Kavčič-Nande, Franc Ravbar – Vitez, Andrej Kumar in Cene Štupar.

Knjiga Ljubljansko Posavje v *ljudski revoluciji je nastajala* v zelo širokem sodelovanju nekdanjih borcev in aktivistov OF s Posavja. Delo okrog zbiranja gradiva smo v okviru medvojnega aktiva OF pojačali pred kakšnimi desetimi leti, ko smo izdali krajšo in lepo ilustrirano kroniko o Ježici. Pred petimi leti pa nam je priskočil na pomoč še uredniški odbor knjige, ki ga je na naš predlog imenovala občinska konferenca SZDL Ljubljana Bežigrad. Knjiga, o kateri teče beseda, je torej lep primer kolektivnega dela pri katerem pa so *seveda posamezniki bili različno* aktivni.«

Ste zbrali veliko gradiva?

»Nabralo se je ogromno gradiva, ki s to knjigo ni vse izčrpano in ki je nedvomno še vedno zelo dobra podlaga za nove ali bolj podrobne ugotovitve. *Marsikaj* ima dokumentarno vrednost, pomembno za vsak muzejski zgodovinski arhiv.«

Ali je knjiga bolj rezultat spominov in pričevanj ali dokumentov?

»Moj pristop k vsebini knjige je bil vseskozi, da moram pisati o dejstvih na podlagi dokumentov. Mislim, da se mi je to posrečilo v precejšnji meri. Prav zato ta knjiga ni roman, pa tudi znanstveno delo ni. Je pa vsekakor strokovno delo. Kako dobro strokovno delo je, pa bodo ugotovili drugi, zlasti zgodovinarji in seveda domačini.«

***Uredniški odbor je sprotl in* na različne načine preverjal kar je prišlo iz tvojih rok!**

»Zelo veliko nam je koristila pomoč, ki so nam jo nudili nekateri revolucionarji in zgodovinarji, pri katerih smo preverjali svoja spoznanja in ugotovitve. Prve ocene in pripombe sta nam dala Stana Gerk in dr. France Škerl, oba domačina. Posamezne ugotovitve pa sem preverjal s pogovori z Lidijo Šentjurc, Sergejem Kraigherjem, Vladom Krivicem in že pokojnima tovarišema, Lukom Leskoškom in Miho Marinkom. V veliko pomoč nam je bil tudi zadnji in glavni recenzent, zgodovinar Ivan Križnar. Dal mi je veliko pobud in omogočil, da sem lahko koristil del arhiva Centralnega komiteja ZK Slovenije. O tem, kakšno je naše delo, veliko pove Križnarjevo mnenje: Takole je rekel: »Prepričan sem, da bo imelo malo krajev na Slovenskem *tako pregleden in* temeljit zgodovinski oris kot se z objavo tega tipkopisa obeta Ljubljanskemu Posavju.«

Ali lahko poveš kakšne zanimive posebnosti, objavljene v knjigi?

»Prva posebnost je prvi del knjige, ki opisuje dogajanja na Ljubljanskem Posavju za nekaj *100 let nazaj. To je preučeval,* zapisal in nam odstopil domačin, sedaj že pokojni profesor Simon Lenarčič. On je opisal tudi delovanje ježenskega katoliškega prosvetnega društva, medtem ko nam je Ciril Ramovš pripravil gradivo o ježenskem Sokolu. Na več straneh opisujem delo partijske organizacije *na Ježici ter ljudskofrontno gi*banje, ki se je izražalo zlasti v delavskem prosvetnem društvu Vzajemnost. Za opis delovanja tega društva smo si veliko pomagali z gradivom pokojnega Jožeta Ravbarja.

Posebna zanimivost so verjetno prepisi originalnih delovnih zapisov povelj in ugotovitev do*mobranske*»postojanke v Klečah in prepisi sodb, ki jih je po vojni izreklo ljubljansko temeljno sodišče domačinom sodelavcem okupatorja. Seveda ne mislim, da je to poglavitna posebnost knjige, čeprav je zanimiva. Poglavitno je nekaj drugega. O posavski mladini smo zapisali, kar je bilo zanjo v tistih kritičnih letih najbolj značilno in na prvi pogled je očitno, da je bila prav na mladini vsa teža posavskega narodnoosvobodilnega gibanja, gibanja, ki je zmagalo. Zakaj ni tako danes? Lahko bi bilo!«

Izdajo knjige »Ljubljansko Posavje v ljudski revoluciji« so sofinancirale družbenopolitične organizacije in skupščina občine, sodelovale pa so tudi bežigrajske organizacije združenega dela: SOZD Astra, Commerce, ČGP Delo, Dinos, Geološki zavod, SOZD IMP, Mercator – Mednarodna trgovina, SMELT, SOZD Petrol, Tovarna kovinske galanterije in Učne delavnice.

Tovariš Miha, bi nam hotel zdaj povedati kako si ti in tvoji sodelavci pripravljeni na more*bitno kritiko knjige in na predlo*ge, ki bi jih utegnili dati bralci?

»S to knjigo gotovo ni izrečena zadnja beseda o revolucionarnih dogajanjih na Ljubljanskem Posavju in na dobronamerna vprašanja bomo skušali kar najbolj objektivno odgovarjati.«

Intervjuval:
STANE KOMAN

BEŽIGRAJSKI KOMUNISTI O KULTURI

Poleg idejnih vprašanj tudi vrsta vsakdanjih problemov

Na sejo Centralnega komiteja *ZKS, namenjeno problematiki kul*ture, so se temeljito pripravili tudi bežigrajski komunisti. Občinski komite ZKS je vodil in spremljal javno razpravo o bistvenih vprašanjih v kulturi ter o vlogi in odnosu zveze komunistov do nje v osnovnih organizacijah komunistov v Mladinskem gledališču in Pionirskem domu, v delovnih organizacijah, kjer je amaterska kultura široko razvejana in tam, kjer aktivno spremljajo kulturno dogajanje v Ljubljani z obiskom prireditev ter z abonmaji. O kulturi so razpravljali tudi komunisti iz osnovnih in srednjih šol ter vrtcev, v okviru socialistične zveze pa predstavniki kulturnih komisij v krajevnih skupnostih. Zveza kulturnih organizacij pa je na to temo organizirala razpravo v društvih Savlje-Kleče, Svoboda Stožice-Ježica ter Stadion.

Bolj kot številni odziv razpravljalcev so na nedavni seji predsedstva občinskega komiteja ZKS Ljubljana-Bežigrad, kjer je tekla beseda tudi o pripravah na sejo CK ZKS o kulturi, člani predsedstva pohvalili vsebinske razprave in dejstvo, da je bila beseda o kulturi in njenih problemih sploh zastavljena. Vsaka sredina, ki je razpravljala o vprašanjih kulture, je na splošne pobude centralnega komiteja odgovorila po svoje. V vseh razpravah pa je prevladovalo mnenje, da bodo morali komunisti posvetiti kulturnemu dogajanju, še posebej pa ljubiteljskemu kulturnemu delo*vanju v delovnih kolektivih in kra*jevnih skupnostih več pozornosti. Gradivo za javno razpravo, bi se moralo po mnenju nekaterih, tudi bolj osredotočiti na vzgojo uporabnikov kulturnih dobrin ter na izboljšanje sodelovanja med poklic*nimi in ljubiteljskimi kulturnimi de*lavci. Gradivo tudi premalo govori o racionalizaciji dela na področju kulture ter bolj kakovostni kulturni ponudbi. Poudarjena je bila tudi zahteva po odprtosti kulture, tudi do delegatov, ki sprejemajo pomembne odločitve kulturne politike. V krajevnih skupnostih za Bežigradom so opozorili predvsem na probleme pomanjkanja prostorov, denarja in mentorjev, zaradi katerih kulturna društva ne zaživijo. Podobne težave pestijo tudi Slovensko mladinsko gledališče, kjer poleg tega pogrešajo tudi ustvar*jalnejši odziv idejnega ocenjevanja* gledaliških del ter večje članstvo v vrstah zveze komunistov med gledališkimi delavci. Delavci iz vzgoje in izobraževanja so omenili predvsem neovrednotene programe s področja kulture ter zato slabo svobodno menjavo dela in delovanje delegatov v interesnih skupnostih za kulturo.

V razpravi na predsedstvu občinskega komiteja ZKS je **Stane Koman**, predsednik sveta za kulturo pri predsedstvu občinske konference socialistične zveze omenil, da je bilo razpravo o kulturi zelo težko organizirati. Sveti za kulturo v krajevnih skupnostih živijo večinoma le na papirju. Poleg tega so člani kulturnih društev praviloma le tisti, ki amatersko kulturo ustvarjajo ali poustvarjajo, ne pa tudi ljubitelji. »Če bi društva bolj odprto delovala, bi bili tudi problemi *kulture bolj prisotni vsem kraja*nom,« je menil Stane Koman. Dobro je, je nadaljeval, da smo ta vprašanja sploh postavili na dnevne rede svojih sestankov, v prihodnje pa bi jih morala osnovna organizacija zveze komunistov vsaj enkrat letno načeti, je predlagal. **Lojze Šket** je opozoril, da se skozi kulturo intenzivno kaže tudi proces političnega boja, zato si zveza komunistov ne sme dovoliti, da bi ji odrekali pravico tega političnega boja tudi z vključevajem v kulturna dogajanja. **Miha Košak**, predsednik občinskega komiteja ZKS Ljubljana-Bežigrad, pa je menil, da je škoda, da so ob teh vprašanjih v delovnih kolektivih premalo spregovorili o kulturi medsebojnih človeških odnosov. Razprava je bila zaključena z odločitvijo, da bodo komunisti v vseh sredinah po seji centralnega komiteja uveljavili in uresničili idejna vprašanja, ki jih je sprožila široka javna razprava, prav tako pa bodo skušali uresničiti tudi posamične drobne probleme, na katere so opozorile osnovne organizacije ZKS v zvezi s problematiko kulture.

VIDA PETROVČIČ

OB DNEVU SAMOUPRAVLJALCEV IN OBČINSKEM PRAZNIKU

Samoupravljanje v bežigrajskem združenem delu

Spomin na obletnico jugoslovanskih samoupravljalcev in na boj Bežigrajčanov za svobodo in neodvisnost med *NOB, nista le dneva, ki simbolizirata boj in prizadevanja* naših delovnih ljudi in občanov za hitrejši družbeni napredek in krepitev samoupravljanja, temveč tudi izjemna priložnost, da se ozremo nazaj in ocenimo pre*hojeno pot. Ker živimo v pogojih zaostrenih gospodarskih* razmer in ekonomske stabilizacije, ki niso značilni le za našo družbo, postaja pot nadaljnjega razvoja delavskega samoupravljanja še težavnejša. Prav zato je čedalje bolj nelzogibno, da se vse družbene sile še bolj vztrajno borijo za uveljavitev načel in ciljev samoupravljanja in obenem uprejo vsem morebitnim poskusom razvrednotenja pridobitve našega osvobodilnega boja in socialistične revolucije.

V tej smeri so tudi v preteklem obdobju potekala prizadevanja in napori delovnih ljudi in občanov Bežigrada, ki so s svojo aktivnostjo in delom v več kot 300 bežigrajskih ozdih, 28 krajevnih skupnostih ter v številnih interesnih *skupnostih, prispevali ogromen delež k nadaljnji krepitvi* in utrjevanju delavskega samoupravljanja.

Razvejanost in vlogo samoupravljanja v našem združenem delu potrjuje dejstvo, da je okoli 37.500 delavcev bežigrajskih ozdov ustvarilo v preteklem letu 51,5 milijarde dinarjev dohodka, kljub poslabšanim gospodarskim razmeram. Ob takšni materialni krepitvi samoupravnih osnov združenega dela so delovni ljudi in občani Bežigrada sodelovali SIS pri sprejemanju vseh pomembnejših gospodarskih in družbenih rešitev. Na pobudo delavcev in samoupravnih organov je vrsta delovnih organizacij prestrukturirala svoje proizvodne programe in racionalizirala poslovanje. Tako so v osmih bežigrajskih delovnih organizacijah izpeljali spremembo svoje samoupravne organiziranosti z namenom uresničevanja ciljev gospodarske stabilizacije in izboljšanja gmotnega položaja.

Pomemben delež k razvoju samoupravljanja sta dala v okviru svojih pristojnosti občinska skupščina in izvršni svet, ki sta v sodelovanju z občinsko konferenco SZDL, sindikatom, zvezo komunistov in drugimi organizacijami ter družbenim pravobranilcem samoupravljanja Ljubljana **prisluhnila pobudam delovnih organizacij ali pa tudi** sama vzpodbudila aktivnosti, *ki so prispevale k utrjevanju* vloge samoupravljanja v naši družbi. Tako je izvršni svet med prvimi v Ljubljani ustanovil odbor kot posebno strokovno telo *za nadzor nad zakonitostjo samoupravnih* aktov ozdov in uveljavljanje samoupravnih predpisov v praksi teh *organizacij*. Odbor je v preteklem obdobju na pobudo vrste delovnih organizacij organiziral več delovnih sestankov ter jih seznanil z nekaterimi samoupravnimi rešitvami. Obenem je obravnaval ter podal svoja stališča in pripombe na več ko 90 samoupravnih aktov teh organizacij in jim nudil strokovno pomoč pri uveljavitvi zakonskih določil v njihovih samoupravnih aktih. Uspešno delo odbora je vsekakor rezultat prizadevnosti vseh njegovih članov kot tudi zavzetosti izvršnega sveta.

Ob spremljanju poteka uveljavitev samoupravljanja v praksi ozdov je moč ugotoviti, da vrsta delovnih organizacij še vedno le formalno prevzema zakonska določila v svoje samoupravne akte ali pa v praksi ne uresničuje dosledno teh določil, zapisanih v svojih aktih. Za to je vsekakor več vzrokov, v prvi vrsti pa gre za pomanjkanje *ustreznega kadra in birokratske odpore ter vedenje posa*meznih vodilnih delavcev v teh organizacijah.

Ker se obseg dela na področju samoupravljanja in uveljavitve samoupravnih predpisov nenehno povečuje, kaže zato v okviru predvidenih sprememb in dopolnitev statuta občine Bežigrad ustrezneje urediti področje samoupravne problematike in sicer kot stalno nalogo in obliko dela skupščine in izvršnega sveta, kajti gre za temeljno prvino naše družbene ureditve, ki zahteva tudi od občinskih organov še bolj kvalitetno, organizirano in strokovno delo.

N. B.

VISOKO PRIZNANJE MESTA LJUBLJANE

Zlata plaketa ilegalca družini Brelih

Na slavnostnem zboru mesta Ljubljane so ob dnevu osvoboditve podelili tudi zlate plakete ilegalca. Za Bežigradom sta to visoko priznanje dobila Miha Čerin (obrazložitev smo povzeli v prejšnji številki Zbora občanov) in družina Brelih.

Družina Brelih je živela v lastni, sedaj že podrti hiši, na nekdanji Linhartovi cesti št. 12 za Bežigradom. Mladi člani družine so bili pred vojno znani delavci v takratni sokolski organizaciji. Že leta 1941 so se vsi člani družine vključili v Osvobodilno fronto in bili ves čas njeni predani aktivisti. V njihovi hiši je bilo skrivališče treh bunkerjev za ilegalno literaturo, orožje in radijski material ter center za najrazličnejše akcijske dejavnosti OF.

Oče Peter je deloval tudi kot aktivist na Zavodu za pokojninsko zavarovanje in po aretaciji so ga domobranci poslali v Dachau, odkoder se je vrnil po osvoboditvi in se takoj zopet vključil v delo.

Mati Rafaela je delala pri Slovenski narodni pomoči, pri njej so našle zatočišče tudi številne pregnane družine s Štajerskega. Ko je od številne družine ostala sama, so ji na vrata prilepili znak »črne roke«. Bila je vzor zavedne slovenske matere.

Dipl. inž. Miloš Brelih-Mitja, nosilec spomenice 1941, je razen drugih zaupnih nalog, ki jih je opravljal, bil tudi pobudnik in z drugimi sodelavci tudi izvajalec radijske oddajne postaje Kričač, ki je več mesecev oddajal v Ljubljani. Italijani Kričača niso odkrili kljub zelo intenzivnemu iskanju. Po odhodu v partizane je v Glavnem štabu skrbel za radijske zveze. Po vojni je imel različne odgovorne funkcije, bil je tudi nekaj časa predsednik novoustanovljene telesnovzgojne organizacije.

Vlasta je bila vsestranska aktivistka in najprej članica terenskega odbora OF nato pa do aretacije l. 1944 članica rajonskega odbora Bežigrad. Pri delu je bila zelo požrtvovalna in se ni ustrašila tudi najtežjih nalog. Po vrnitvi iz nemškega taborišča se je takoj vključila v delo, posebno dragocen pa je njen prispevek pri zbiranju zgodovinskega gradiva v medvojnem aktivu OF Bežigrad, katerega delovni član je še danes.

Boris se je takoj vključil v mladinsko or*ganizacijo in postal član mladinskega rajon*skega odbora OF. Na tedanji bežigrajski gimnaziji je bil tudi član šolskega vodstva mladinske OF in je speljal marsikatero akcijo proti okupatorju. Maja 1942 je odšel v partizane, nato pa poslan s posebnimi nalogami zopet v Ljubljano, kjer je bil izdan in obsojen na 13 let ječe. Bil je v raznih italijanskih zaporih in na prisilnem delu v Nemčiji, odkoder se je vrnil po osvoboditvi in zopet delal v mladinski organizaciji.

Branko je bil prav tako mladinski aktivist na terenu kot tudi na tedanji bežigrajski gimnaziji in je sodeloval v mnogih, tudi zelo tveganih akcijah proti okupatorju. Italijani so ga zajeli, poslali v internacijo v Treviso, od koder je po italijanski kapitulaciji odšel v partizane. Bil je borec Prešernove brigade in ranjen v bojih na Pokljuki. Kot komisar patizanske enote je bil poslan v Cerkno, pri Tolminu je bil ujet in v Podljubinu ustreljen *julija 1944.*

Najmlajši Savo je sodeloval v akcijah OF, bil je aretiran in poslan v Dachau, od koder se je vrnil po osvoboditvi.

Tudi sorodnica Cvetka, ki je živela pri Brelihovih, se je vključila v mladinsko gibanje in bila vsestranska aktivistka. Padla je v partizanih neznano kje.

Ob visokem priznanju skupščine mesta Ljubljane s podelitvijo Zlate plakete Ilegalca se čestitkam družini Brelih pridružujemo tudi vsi njihovi sodelavci in medvojni aktivisti Bežigrada.

JELICA VAZZAZ